

Аль-Хамадані Н. Д. Вплив медіа-засобів на становлення особистості дитини дошкільного віку / Н. Д. Аль-Хамадані // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – 2013. – № 8. – Ч. I. – С. 34-38.

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі впливу медіа-засобів на становлення особистості дитини дошкільного віку. Авторка пропонує аналіз теорій впливу медіа на особистість дошкільняти.

Ключові слова: медіа, медіасвіт, функції медіа-засобів.

УДК 373.2.015.31:316.77

Аль-Хамадані Н. Д.

ВПЛИВ МЕДІА-ЗАСОБІВ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

This article is devoted to the issue - the impact of media on the formation of the child of preschool age. The author offers an analysis of theories of media influence on the personality of preschoolers.

Стаття посвящена актуальній проблемі - впливу медіа-засобів на становлення особистості дитини дошкільного віку. Авторка пропонує аналіз теорій впливу медіа на особистість дошкільняти.

Дошкільний вік - особливий період людського життя, названий вченими «періодом первинного фактичного становлення особистості». Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» декларують ідею дитиноцентризму, яка орієнтована на визнання своєрідності, унікальності періоду дошкільного дитинства, його особливої ролі в становленні особистості. Але сьогодні інтенсивна інформатизація суспільства кардинально перебудовує простір дитинства, оскільки дорослішання і соціалізація дітей відбуваються у сфері впливу неприродної для дитячого віку інформації – надміру „одоросленої”, множинної і перенасиченої агресивними маркерами. Щоденне і досить часто багатогодинне перебування дітей у світі медіа, спосіб і характер взаємин між ними і медіа-засобом зумовлює формування глобального дитячого медіасвіту. Тому, постає питання, а чи такий він корисний цей медіасвіт для становлення особистості на етапі дошкільного дитинства?

Ця проблема не є новою в педагогіці: наслідки впливу засобів масової інформації на формування особистості дитини визначали відомі українські педагоги Г. Ващенко, А. Макаренко, Я. Чума та інші [2]; сучасний стан вивчення проблеми становлення особистості дошкільника та впливу засобів масової інформації на цей процес досліджуються у працях І. Бега, Г. Васяновича, Н. Волкової, О. Козлюка, Л. Кулагіної, О. Невмержицької та ін. [5]; вплив телебачення на особистість дитини розглядається А. Гриценко, В. Клименко, Л. Кулагіною, О. Петрунко, М. Романовим, М. Семенюк, В. Скотним, Л. Чорною [3, с.88-95]. Водночас високі темпи входження медіа в життя сучасної дитини, збільшення сфери їх вживання та функцій зумовлює нові напрямки наукових досліджень, різні підходи до використання медіа-засобів у вихованні та розвитку особистості дитини -дошкільника.

Зазначені положення зумовили мету статті, що полягає в аналітичному огляді різних теорій впливу медіа на становлення особистості дитини дошкільного віку.

Перш ніж перейти до аналізу теоретичних поглядів на проблему взаємодії сучасних дошкільників із медіа-простором, визначимо основні функції медіа-засобів:

- релаксаційна (відпочинок з телевізором чи іншими медіазасобами);
- компенсаторна (медіа створюють можливість компенсації дефіциту спілкування);
- просвітня (як джерело інформації та просвіти);
- світоглядна (засвоєння широкого спектра соціальних норм і формування ціннісних орієнтацій особистості).

Протягом багатьох років науковці ведуть дискусії щодо з'ясування характеру взаємин дитина з медіа та особливостей їхнього впливу на особистість дошкільника. Серед найбільш типових визначають такі теорії:

- теорія суспільно-культурного розвитку (Л. Виготський) - вона визначає медіа як засіб формування у малюків соціального досвіду, культури, знань;
- теорія суспільного навчання (А. Бандура) - твердить, що за допомогою медіа дошкільники засвоюють певні зразки й моделі поведінки, як позитивні так і негативні;
- теорія стимуляції (Л. Зазнобіна) – медіа-засоби мають вкрай негативний вплив на особистість дитини і формують агресивну поведінку;
- теорія використання та користі (М. Гайді) – найбільше акцентує вплив медіа на активність дитини у формуванні власного світу [1].

Кожна з теорій має своїх прибічників. Так, у дослідженнях П. Вінтерхоф–Шпурка знаходимо підтвердження теорії суспільного навчання, а саме: механізми медіа діють так, що діти копіюють поведінку екранних героїв [4, с.58-69]. Інше питання чи добре це, чи погано? Аналіз ігрової діяльності дошкільнят показав, що діти у різних колективах прилаштовували гру “Родина” до розвитку сімейних відносин телесеріалу “Татові доньки”, оскільки популярність цього серіалу викликає в дітей, особливо дошкільного віку, індивідуальні емоції, вподобання [2]. На нашу думку, у результаті надмірно активного та частого входження у віртуальний світ дитина може втратити відчуття реальності, зв’язок з дійсністю.

А. Абраменкова є прибічником теорії стимуляції. На її думку сучасні екранні образи, які формують картину світу для дошкільняти, призводять до переоцінки традиційної системи життєвих цінностей (агресія, рання еротизація дітей, прищеплювання іншої культури). Сцени насильства, драматизму, агресії та порнографії є однією із суттєвих загроз для особистісного розвитку дитини. Як наслідок, вже на етапі дошкільного дитинства у дітей наявні агресивні фантазії, психічні деструкції, антисуспільна поведінка [1].

Прибічником соціально-культурної теорії є С. Семчук, яка визначила основні позитивні функції впливу медіа на дитину, а саме: комунікативна (функція спілкування); ідеологічна (пов’язана з прагненням впливу на

світоглядні основи та ціннісні орієнтації молоді аудиторії на їх свідомість); культурно-освітня (трансляція у суспільстві культурних цінностей, виховання на зразках загальнолюдської культури). Медіа (спеціальні освітні передачі, програми науково-популярного характеру, деякі художні фільми, розвивальні комп'ютерні ігри), можуть стати корисними щодо пізнавального розвитку. Не можна не визнати їх цінність з огляду освітнього, естетичного, розвивального потенціалу. Комп'ютерні ігри можуть зумовити позитивні зміни у різних сферах особистості, стати джерелом наукових знань, культури, задовольняти емоційні, пізнавальні, культурні потреби. Позиція переможця може зміцнити в дитини почуття власної вартості, пригнічувати почуття страху, невпевненості, напруження [5].

У дослідженнях Н. Волкової, знаходимо підтвердження теорії "використання і користі". Дослідниця зазначає, що за допомогою медіа дитина вчиться адекватно сприймати як позитивну так і негативну інформацію. Саме за допомогою медіа у дитини можливо сформувані вміння свідомо робити вибір [4, с. 111-114]. Позитивний потенціал телебачення та інших сучасних електронних визначено у роботах Л. Чорної. Вона вважає, що основна мета медіа полягає у створенні нових можливостей для розвитку дитини, набуття нового досвіду. Це залежить не лише від змісту медіаканалів, але й передусім від дитини як користувача, від способу і характеру відбору, особливостей сприймання медіаповідомлень, від того, які програми оглядає, в який спосіб, з ким і в який час [1].

Але на жаль діти далеко не завжди в стані тверезо оцінити власні можливості для їх реалізації. В результаті значною мірою формуються потреби, які не збігаються з можливостями їх задоволення. Це призводить як до позитивних наслідків (зростання життєвої активності), так і до негативних (активність може набувати антисоціального характеру). Тому, головним напрямком медіаосвіти у дошкільному віці є: розвиток когнітивних механізмів управління світом власної фантазії, усвідомлення своїх переживань, навчання способів і прийомів самозбереження від продукції, що

може давати надмірні враження. Важливо навчити дитину конструктивно відстоювати свої власні медіауподобання в спілкуванні з однолітками, впроваджувати в групі дітей норми поваги до індивідуальних медіапрактик.

Таким чином, можна зробити наступні висновки - медіа з одного боку – це джерело фальсифікованої, необ'єктивної інформації, наслідки впливу якої неможливо передбачити, з іншого – інформації, яка позитивно впливає на становлення особистості дитини, за умови, якщо дитину вчити користуватися цією інформацією, починаючи цей процес ще на етапі дошкілля. Це свідчить про те, що й до сьогодні в Україні не має єдиної теоретичної концепції медіаосвіти дітей дошкільного віку. Безперечним є висновок про необхідність зростання медіаграмотності дошкільнят. Це потребує розробки конкретних моделей, технологій формування медіакомпетентості дитини-дошкільника.

Список літератури:

1. Апостолова Г.В. Про наслідки використання електронної техніки для розвитку здібностей дитини / Г.В. Апостолова // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 9–10. – С. 1–3.
2. Боришполець О. Чинники впливу засобів масової інформації на аудиторію / О. Боришполець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=64&c=1448>
3. Матвеева Л.В. Психология телевизионной коммуникации / Л.В. Матвеева, Т.Я. Анисеева, Ю.В. Мочалова. – М. : РИП-холдинг, 2002. – 316 с.
4. Винтерхофф-Шпурк П. Медиапсихология. Основные принципы : пер. с нем. / Петер Винтерхофф-Шпурк. – Х . : Гуманитар. центр, 2007. – 288 с.